

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Актуальні проблеми української етнолінгвістики

Методичні рекомендації до курсу

УДК 811.161.2'282.2
ББК 81.2 Ук - 923
А 43

Актуальні проблеми української етнолінгвістики : методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.030505 – українська мова та література / уклад. М. В. Бігусяк. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського нац. ун-ту, 2011. – 16 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів-філологів, які вивчають спеціальний курс «Актуальні проблеми української етнолінгвістики» і передбачають засвоєння теоретичних положень, ознайомлення з основними школами і напрямками слов'янської та української етнолінгвістики, а також безпосередній збір фольклорного та діалектного матеріалу рідного краю.

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту філології Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника*

Рецензенти:

Грещук В. В., доктор філологічних наук, професор
Лесюк М. П., кандидат філологічних наук, професор

ВСТУП

У кінці ХХ століття у мовознавстві сформувалася антропологічна парадигма, яка зосереджує увагу вчених на тому, що в мові сфокусовані і соціальний досвід народного буття, і пам'ять народу, і духовна самобутність етносу, внаслідок чого сформувався новий напрям – етнолінгвістичного підходу до вивчення мови. У його основі й лежить положення про те, що кожна мова членує реальну дійсність, яка відбивається у свідомості мовця специфічним для нього чином. Картина світу будь-якої мови є багатогранною і включає різні форми існування мови народу. Аспекти концептуально-мовної картини світу перебувають сьогодні «на вістрі» лінгвістичних досліджень.

Відомо, що культура будь-якого регіону унікальна, а такого як Прикарпаття і поготів, бо тут проживає п'ять етнічних груп українців: бойки, гуцули, лемки, ополяни, покутяни. Кожна етнічна зона має чимало локальних обрядів, які втрачені на інших українських територіях, низку специфічних номінацій, набір обов'язкових учасників, обрядових предметів та чинників. Говірки Івано-Франківщини належать до архаїчних і одночасно є активnodіючими сьогодні.

В останній час активізувалися регіональні мовні дослідження, наприклад лінгвістичні дослідження Полісся, зони Карпат. У мовознавстві прижилися терміни «діалектна етнолінгвістика», «регіолект» як особливий тип мовного стану, котрий є сьогодні основною формою мовленнєвого спілкування великих груп людей у селах, селищах та містах. Таким чином, етнолінгвістичний аспект вивчення діалектного матеріалу належить до актуальних завдань українського мовознавства і повинен вивчатися майбутніми філологами.

Мета курсу – ознайомити студентів із новим напрямом сучасного мовознавства – етнолінгвістикою, яка вивчає мовні явища крізь призму духовної і матеріальної культури народу, його ментальності. З'ясувати типи мовних і культурних зв'язків, їх чітку детермінацію. Акцентувати увагу на специфіці діалектної етнолінгвістики, на ареальних особливостях вивчення мови і культури, зокрема такої поліетнічної зони, якою є Івано-Франківщина.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають у тому, що в результаті навчання студенти повинні освоїти ряд теоретичних понять та категорій цієї комплексної мовознавчої дисципліни, ознайомитися із

основними школами і напрямками слов'янської та української етнолінгвістики. Програма курсу передбачає безпосередній збір фольклорного та діалектного матеріалу рідного краю і на основі цього написання залікової роботи.

Зміст курсу складається з таких питань: історія становлення та розвиток вітчизняної етнолінгвістики; основні джерела та методи етнолінгвістичних досліджень; етнолінгвістичний аспект досліджень явищ традиційної духовної культури; культурний та лінгвістичний текст: їх спільність та відмінність; бінарні опозиції в етнолінгвістичних дослідженнях; номінація та семантична мотивація назв, пов'язаних з традиційною культурою субетносів Прикарпаття: бойків, гуцулів, покутян, ополян, лемків; етносимвольний аспект явищ традиційної народної духовної культури.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Вступ

План

1. Предмет, завдання та значення етнолінгвістики як комплексної мовознавчої дисципліни.
2. Історія становлення світової та європейської етнолінгвістики.
3. Етнолінгвістика в колі суміжних наук.

Література

1. Герд А. С. Введение в этнолингвистику : курс лекций и хрестоматия / А. С. Герд. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 2001. – С. 3–16.
2. Гриценко П. Е. Этнолингвистический аспект реконструкции прасостояния диалектной лексики / П. Е. Гриценко // Полесье и этногенез славян. Предварительные материалы и тезисы конференции. – М., 1983. – С. 76–77.
3. Гриценко П. Ю. Етнолінгвістика / П. Ю. Гриценко // Українська мова. Енциклопедія. – 2-е вид. – К. : Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. Бажана», 2004. – С. 178–179.
4. Гриценко П. Ю. Мова як акумулятор культури і одна із форм її вираження / П. Ю. Гриценко // Мова і культура. – К. : Наукова думка. – 1986. – С. 66–91.
5. Данилюк Н. Етнолінгвістичні дослідження у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть і вивчення мови фольклору / Н. Данилюк // Українська мова. – 2008. – № 3. – С. 90–97.
6. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5–6. – С. 23–35.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48–63.
8. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси : навч. посіб. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – С. 5–38.
9. Кісь Р. Мова, думка і культура реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. – Львів, 2002. – 304 с.
10. Конобродська В. Курсова і дипломна робота з етнолінгвістики : навч. посіб. / В. Конобродська. – Житомир, 2003. – С. 31–51.
11. Кононенко В. І. Мова і народна культура / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 62–69.
12. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія / В. І. Кононенко. – К. ; Івано-Франківськ, 2008. – С. 5–12.
13. Толстой Н. И. О предмете этнолингвистики и ее роли в изучении языка и этноса / Н. И. Толстой // Ареальные исследования в языкознании и этнографии. Язык и этнос. – Л., 1983. – С. 181–190.
14. Толстой Н. И. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике / Н. И. Толстой. – М., 1995.

Тема 2. Українська етнолінгвістика: шляхи становлення та основні напрями розвитку

План

1. О. О. Потебня – фундатор наукових засад вітчизняної етнолінгвістики.
2. Розвиток української етнографії та мовознавства у кінці ХІХ – на початку ХХ ст., їх вплив на становлення етнолінгвістики.
3. Сучасні етнолінгвістичні школи та напрями.

Література

1. Гриценко П. Е. Этнолингвистический аспект реконструкции прасостояния диалектной лексики / П. Е. Гриценко // Полесье и этногенез славян. Предварительные материалы и тезисы конференции. – М., 1983. – С. 76–77.
2. Данилюк Н. Етнолінгвістичні дослідження у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. і вивчення мови фольклору / Н. Данилюк // Українська мова. – 2008. – № 3. – С. 90–97.
3. Дмитренко М. Деякі аспекти фольклористичної концепції Олександра Потебні / М. Дмитренко // Наукова спадщина О. О. Потебні в контексті сучасності. Четвертий міжнародний конгрес українців, 26-29 серпня 1999 року. – К., 2002. – С. 66–73.
4. Жайворонок В. Міфологія і мовний світ народу в інтерпретації О. О. Потебні / В. Жайворонок // Наукова спадщина О. О. Потебні в контексті сучасності. Четвертий міжнародний конгрес українців, 26-29 серпня 1999 року. – К., 2002. – С. 74–80.
5. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень / В. Жайворонок // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48–63.
6. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: нариси : навч. посіб. / В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – С. 67–84.
7. Конобродская В. Украинская этнолингвистика: направления развития, проблемы и задачи / В. Конобродская // Славяноведение. – 2008. – № 4. – С. 104–114.
8. Потебня А. П. Слово и мир / А. П. Потебня // Приложение к журналу «Вопросы филологии». – М., 1989. – С. 256–552.
9. Толстой Н. И. О некоторых этнолингвистических наблюдениях А. А. Потебни / Н. И. Толстой // Из истории славистики.

Тема 3. Основні джерела та методи етнолінгвістичних досліджень

План

1. Джерела етнолінгвістичних досліджень.
2. Теоретичні засади етнолінгвістичного аспекту дослідження явищ традиційної духовної культури.
3. Бінарні опозиції в етнолінгвістичних дослідженнях.

Література

1. Ареальные исследования в языкознании и этнографии. Язык и этнос / отв. ред. Н. И. Толстой. – Л., 1983.
2. Антропоцентричний підхід у дослідженнях мови // Матеріали міжнародних Карських читань. – Ніжин, 1998.
3. Бариш І. Л. Етнолінгвістичні аспекти наукової комунікації / І. Л. Бариш // Мовознавство. – № 1. – С. 21–32.
4. Брук С. И. Картографирование материальной и духовной культуры / С. И. Брук // Проблемы этнической географии и картографии. – М., 1978.
5. Дзенделівський Й. О. Лінгвоетнографічний аспект при дослідженні лексики українських народних говорів / Й. О. Дзенделівський // Проблеми української діалектології на сучасному етапі : тези доповідей і повідомлень. – Житомир, 1990. – С. 16–17.
6. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48–63.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси : навч. посіб. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – С. 94–207.
8. Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики : навч. посіб. / В. Конобродська. – Житомир, 2003. – С. 31–50.
9. Кононенко В. І. Українська етнолінгвістика / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ, 1995.
10. Культурологічний конспект мови. – К., 2000. – Вип. 1. – Т. 2.
11. Лисиченко Л. Мовна картина світу та її рівні / Л. Лисиченко // Збірник Харківського іст.-філол. товариства. Нова серія. – 1998. – Т. 6.
12. Принципи картографування явищ народної культури (Регіональний історико-етнографічний атлас України, Білорусії та Молдавії) // Народна творчість та етнографія. – 1973. – № 5.
13. Пугач В. Українська етнолінгвістика / В. Пугач. – Ніжин, 2002.
14. Толстой Н. И. О предмете этнолингвистики и её роли в изучении языка и этноса / Н. И. Толстой // Ареальные исследования в языкознании и этнографии. Язык и этнос. – Л., 1983. – С. 181–190.
15. Толстой Н. И. О природе связей бинарных противопоставлений типа правый – левый, мужской – женский / Н. И. Толстой // Языки культуры и проблемы переводимости. – М., 1987. – С. 169–183.
16. Толстой Н. И. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике / Н. И. Толстой. – М., 1995.

Тема 4. Мова і народна культура: етнолінгвістичний аспект

План

1. Мова як духовний адекват дійсності.
2. Мова як акумулятор культури і одна із форм її вираження.
3. Культурний та лінгвістичний текст: їх спільність та відмінність.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики / Н. Ф. Алефиренко. – М., 2005.
2. Антонич Д. Українська культура / Д. Антонич. – Мюнхен, 1988.
3. Бартминский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Е. Бартминский. – М., 2005.
4. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М., 1983.
5. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу / І. О. Голубовська. – К., 2004.
6. Гриценко П. Ю. Мова як акумулятор культури і одна із форм її вираження / П. Ю. Гриценко // Мова і культура. – К. : Наукова думка. – 1986. – С. 60–91.
7. Дяченко-Лисенко Л. «Душа народу» як константа української етнолінгвістики / Л. Дяченко-Лисенко // Визвольний шлях. – 2003. – Кн. 3. – С. 98–103.
8. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова / С. Я. Лисенко. – К., 1987.
9. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К., 2006.
10. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія / В. І. Кононенко. – К. ; Івано-Франківськ. – 2008. – С. 110–168.
11. Кононенко В. І. Мова і народна культура / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 62–69.
12. Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики : навч. посіб. / В. Конобродська. – Житомир, 2003. – С. 31–41.
13. Ткаченко О. Мова і національна ментальність (спроба сучасного синтезу) / О. Ткаченко. – К., 2006.
14. Усачева В. В. Слово и культура. Памяти Н. И. Толстого. Проект на 1998 г. / В. В. Усачева // Вопросы языкознания. – 1998. – № 6.
15. Хобзей Н. В. Мова як джерело пізнання духовного світу народу (міфологічна лексика в українських говірках карпатського ареалу) / Н. В. Хобзей // Мовознавство. Доповіді та повідомлення на IV міжнародному конгресі українців. – Київ, 2002.
16. Язык и культура: факты и ценности / отв. ред. Е. С. Кубрякова, Т. Е. Янко. – М., 2001.

Тема 5. Мовні одиниці в етнолінгвістичному контексті

План

1. Лексико-семантична система мови та типи відношень у лексиці.
2. Поняття тематичної та лексико-семантичної групи.
3. Семантика слова в культурному контексті.

Література

1. Алпанов В. М. Об антропоцентрическом и системоцентрическом подходах к языку / В. М. Алпанов // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3.
2. Бурбан О. Ф. Сукупність та функції національно-культурного компонента лексичного значення реалії / О. Ф. Бурбан // Мовознавство. – 1986. – № 4.
3. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. – К., 1984. – 227 с.
4. Конобродська В. Поняття семантики в культурному контексті / В. Конобродська // Етнолінгвістичні студії. – Т. 1. – Житомир, 2007.
5. Кочерган М. П. Лексико-семантична система / М. П. Кочерган // Українська мова. Енциклопедія. – 3-є вид., зі змін. і доп. – К., 2007. – С. 318–320.
6. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови / Л. А. Лисиченко. – Харків, 1997.
7. Лисиченко Л. А. Мовна картина світу та її рівні / Л. А. Лисиченко // Збірник Харківського іст.-філол. товариства. Нова серія. – 1998. – Т. 6.
8. Руденко С. Хліб усьому голова. Поняття «хліб» в етнолінгвістичному полі / С. Руденко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 22–23. – С. 35–40.
9. Соколовская Ж. П. «Картина мира»: системность, моделирование и лексическая семантика / Ж. П. Соколовская. – Ялта, 1999. – Кн. 4.
10. Сологуб Н. Лексико-семантичне поле *козаччина* у творах І. Котляревського та Т. Шевченка / Н. Сологуб // Українська мова: з минулого в майбутнє. – К., 1998.
11. Тищенко О. В. Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі / О. В. Тищенко. – К., 2000.
12. Топорова Т. В. Семантическая структура древнегерманской модели мира / Т. В. Топорова. – М., 1994.
13. Тропіна Н. П. Спільне і специфічне у структурі лексико-семантичної парадигми російської та української мов / Н. П. Тропіна // Мовознавство. – 1990. – № 2.

Тема 6. Номінація та семантична мотивація назв, пов'язаних з традиційною культурою

План

1. Принципи та способи номінації: етнолінгвістичний аспект.
2. Внутрішня форма слова і процеси номінації.
3. Первинна і вторинна номінація слова.
4. Семантична мотивація обрядових номенів.

Література

1. Аркушин Г. Діалектна назва: мотивація, культурологічний аспект / Г. Аркушин // Етнолінгвістичні студії. – Т. 1. – Житомир, 2007.
2. Бучко Д. Г. Кілька уваг про принципи номінації в ойконімії України / Д. Г. Бучко // Ономастика та етимологія. – К., 1997. – С. 13–23.
3. Внутрішня форма слова і вторинна номінація // Вісник КДУ. – 2001. – Вип. 1. – С. 31–34.
4. Вовк О. Типи і засоби номінації в українській мові / О. Вовк // Другий міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. – Л., 1993. – С. 115–121.
5. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст / М. І. Голянич. – Коломия : Вік, 1997.
6. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної категорії семантики / В. М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1988. – С. 14–28.
7. Тараненко О. О. Внутрішня форма слова / О. О. Тараненко // Українська мова. Енциклопедія. – 3-є вид., зі змін. і доп. – К., 2007. – С. 85.
8. Тараненко О. О. Номінація / О. О. Тараненко // Українська мова. Енциклопедія. – 3-є вид., зі змін. і доп. – К., 2007. – С. 436–438.
9. Цимбач Н. А. Етнолінгвістичний аспект вивчення лексичної мотивації в українському діалектному мовленні / Н. А. Цимбач // Етнолінгвістичні студії. – Т. 1. – Житомир, 2007.

Тема 7. Номінація традиційного родильного обряду говірок Івано-Франківщини в етнолінгвістичному аспекті

План

1. Структура поля «Родильна обрядовість».
2. Назви етапів родильних обрядів.
3. Назви учасників родильних обрядів.
4. Назви обрядових дійств та інших обрядових чинників.
5. Фразеологія родильних обрядів крізь призму етнічної культури.
6. Етносимволіка родильних обрядів.

Література

1. Бігусяк М. В. З лексики родильних обрядів у гуцульських говірках / М. В. Бігусяк // Український діалектологічний збірник. – К. : Довіра, 1997. – Кн. 3. – С. 293–301.
2. Бігусяк М. В. Лексика та фразеологія родильного обряду в говірках Івано-Франківщини / М. В. Бігусяк // Етнос і культура : часопис Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. – № 4-5. Гуманітарні науки : зб. наук.-теорет. ст. – Івано-Франківськ : Плай, 2008. – С. 93–99.
3. Бігусяк М. В. Фразеологія гуцульських родильних обрядів на тлі етнічної культури / М. В. Бігусяк // Етнолінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Житомир, 2008. – С. 109–111.
4. Гаврилюк Н. К. Картографирование явлений духовной культуры (по материалам родильной обрядности украинцев) / Н. К. Гаврилюк. – К., 1981.
5. Гаврилюк Н. К. Міфологічні формули на тему «походження дітей». Досвід систематизації українських текстів / Н. К. Гаврилюк // Мистецтво, фольклор та етнографія слов'янських народів. – К., 1993.
6. Гаврилюк Н. К. Формули-міфи про народження дітей (до ареальної характеристики на українському Поліссі і суміжних територіях) / Н. К. Гаврилюк // Проблеми сучасної ареалогії. – К., 1994.
7. Гвоздевич С. Архаїчні елементи у родильній обрядовості поліщуків (кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ ст.) / С. Гвоздевич // Полісся: мова, культура, історія. – К., 1996. – С. 249–251.
8. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / за ред. Ю. Гошка. – К., 1987. – С. 302–305.
9. Дробатенко В. Функціонування лексем на позначення окремих елементів родильного обряду на Донеччині / В. Дробатенко // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк, 1995. – Вип. 5.
10. Дробатенко В. Ареальне варіювання лексики родильного обряду на Донеччині / В. Дробатенко // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк, 2000. – Вип. 6.
11. Етнографія України / за ред. С. Макарчука. – Львів, 1994.
12. Онищук А. З народного життя гуцулів. Родини і хрестини та дитина до шостого року життя / А. Онищук // Матеріали до української етнології. – Львів, 1912. – Т. 15.

Тема 8. Номінація традиційного весільного обряду говірок Івано-Франківщини в етнолінгвістичному контексті

План

1. Структура понятійного поля «Весільна драма».
2. Номінація і семантична мотивація назв етапів обряду.
3. Номінація і семантична мотивація назв учасників обряду.
4. Обрядові дійства та їх номінація.
5. Назви весільних страв та напоїв.
6. Назви приданого, ритуальних предметів та інших обрядових чинників.

Література

1. Бігусяк М. В. Лексика традиційних сімейних обрядів у гуцульському говорі : дис. канд. філол. наук / Михайло Васильович Бігусяк. – Івано-Франківськ, 1997. – 208 с.
2. Бігусяк М. В. Із спостережень над весільною лексикою гуцульського говору / М. В. Бігусяк // Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження. – Львів, 2000. – С. 115–149.
3. Бігусяк М. В. Словотвірна характеристика весільної лексики гуцульського говору / М. Бігусяк // Актуальні проблеми українського словотвору / за ред. В. Грещука. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С. 262–269.
4. Вакалюк Я. Ю. Весільна лексика в українських говорах Прикарпаття / Я. Ю. Вакалюк // Структура українських говорів. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 126–128.
5. Весілля : у 2-х кн. – К. : Наукова думка, 1970. – Кн. 1. – 456 с. ; Кн. 2. – 480 с.
6. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1980. – 270 с.
7. Грушевський М. С. Історія української літератури : в 6-ти т. / М. С. Грушевський – К. : Либідь, 1993. – Т. 1. – 392 с.
8. Здоровська Н. І. Нариси весільної обрядовості на Україні / Н. І. Здоровська. – К. : Наукова думка, 1974. – 159 с.
9. Пашкова Г. Г. Етнокультурні зв'язки українців та білорусів Полісся (на матеріалі весільної обрядовості) / Г. Г. Пашкова. – К. : Наукова думка, 1978. – 118 с.
10. Правдюк О. А. Загальнослов'янська основа українського весілля / О. А. Правдюк // Слов'янське літературознавство і фольклористика : республік. міжнар. зб. – К., 1968. – Вип. 4. – 110 с.
11. Прокопенко В. А. Лексика весільного обряду в буковинських говорах / В. А. Прокопенко // Тези доповідей XX наукової сесії Чернівецького ун-ту. Секція філологічних наук. – Чернівці, 1964. – С. 43–46.

12. Романюк П. Ф. Лексика весільного обряду правобережного Полісся (матеріали до «Лексичного атласу української мови») / П. Ф. Романюк // Дослідження з української діалектології. – К. : Наукова думка, 1991. – С. 225–251.
13. Русанівський В. М. Семантичні процеси розвитку української лексики / В. М. Русанівський // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 660–715.
14. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1988. – 210 с.
15. Терминология обрядов и верований как источник реконструкции древней духовной культуры // Славянский и балканский фольклор. Реконструкция древней славянской духовной культуры. Источники и методы. – М. : Наука, 1989. – С. 215–230.

Тема 9. Фразеологія сімейних обрядів говірок Івано-Франківщини на тлі етнічної культури краю

План

1. Фразеологічна система мови і культурний текст.
2. Фразеологія родильних обрядів крізь призму етнічної культури.
3. Особливості функціонування весільних фразем в обрядових текстах.

Література

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К. : Наукова думка, 1989. – 136 с.
2. Баран Я. А. Фразеологія в системі мови / Я. А. Баран. – Івано-Франківськ, 1998.
3. Бігусяк М. В. Із спостережень над обрядовою фразеологією гуцульських говірок / М. В. Бігусяк // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Українське та слов'янське мовознавство : матер. наук. конф., присвяченої 80-річчю проф. Й. Дзєндзелівського, (Ужгород, 17-19 лютого 2001 р.). – Ужгород, 2001. – Вип. 4. – С. 109–111.
4. Бігусяк М. В. Лексика та фразеологія родильного обряду в говірках Івано-Франківщини / М. В. Бігусяк // Етнос і культура : часопис Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. – № 4–5. Гуманітарні науки : зб. наук.-теорет. ст. – Івано-Франківськ : Плай, 2008. – С. 93–99.
5. Добровольский Д. О. Национально-культурная специфика во фразеологии / Д. О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 1997. – № 6 ; 1998. – № 6.
6. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси : навч. посіб. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262с.
8. Кононенко В. І. Словесні символи у семантичній структурі фраземи / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 1991. – № 6.
9. Мокієнко В. М. Історико-етнологічний аналіз фразеології та етнологія лексики / В. М. Мокієнко // Мовознавство. – 1990. – № 5.
10. Мокієнко В. М. Лексичне і фразеологічне значення / В. М. Мокієнко // Мовознавство. – 1988. – № 4.
11. Оникович Г. Фразеологізми як національно-культурний компонент українознавства / Г. Оникович // Дивослово. – 1994. – № 6.
12. Свідзинський А. Мова і культура / А. Свідзинський, М. Жуйкова // Сучасність. – 2000. – № 10.
13. Словник фразеологізмів української мови. – К., 2003.
14. Ужченко В. Д. Українська фразеологія / В. Д. Ужченко, Л. Г. Авксентьев. – Харків : Основа, 1990. – 167 с.
15. Ужченко В. Д. Весільні фразеологізми / В. Д. Ужченко // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 5.

Тема 10. Обрядова символіка говірок Івано-Франківщини на етнокультурному тлі

План

1. Лінгвістична інтерпретація словесної символіки.
2. Символіка родильних обрядів говірок Івано-Франківщини.
3. Етносимволізація весільної обрядовості говірок Івано-Франківщини.*

Література

1. Бігусяк М. В. Семантика обрядових символів у говірках Івано-Франківщини / М. В. Бігусяк // Семантика мови і тексту : матеріали ІХ Міжнародної наук. конф. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 230–233.
2. Бидернанн Г. Энциклопедия символов / Г. Бидернанн. – М., 1996.
3. Бугашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. О. Бугашев. – К., 1992.
4. Велецкая Н. Н. Языческая символика славянских архаических ритуалов / Н. Н. Велецкая. – М., 1978.
5. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. Семантика символів у творчості поета / Г. Грабович. – К., 1991.
6. Дмитренко М. Українські символи / М. Дмитренко, Л. Іванникова, Г. Лозко. – К., 1994.
7. Єрмоленко С. Я. Народнопісенний паралелізм і слова-символи / С. Я. Єрмоленко // Українська мова і література в школі. – К., 1993. – № 11.
8. Кононенко В. І. Символи української мови / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 272 с.
9. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии / А. А. Потебня // Слово и миф / А. А. Потебня. – М., 1989.
10. Русанівський В. М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності / В. М. Русанівський // Мовознавство. – К., 1993. – № 6.
11. Славянские древности : этнолингвист. словарь : в 5-ти т. – Т. 1. – М., 1995 ; Т. 2. – М., 1998.

* Перелік питань, що виносяться на практичні заняття, аналогічний із тими, які розглядаються на лекціях

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДО НАПИСАННЯ ЗАЛІКОВОЇ РОБОТИ*

1. Номінація традиційного родильного обряду села N в етнолінгвістичному аспекті.
2. Номінація традиційного весільного обряду села N в етнолінгвістичному аспекті.
3. Номінація традиційного поховального обряду села N в етнолінгвістичному аспекті.
4. Номінація традиційного часткового поминального обряду села N в етнолінгвістичному аспекті.
5. Номінація традиційних календарних поминальних обрядів села N в етнолінгвістичному аспекті.
6. Номінація традиційних календарних зимових обрядів села N в етнолінгвістичному аспекті.
7. Номінація традиційних календарних весняних обрядів села N в етнолінгвістичному аспекті.
8. Номінація традиційних календарних літніх обрядів села N в етнолінгвістичному аспекті.
9. Номінація традиційних календарних обжинкових та осінніх обрядів села N в етнолінгвістичному аспекті.
10. Система рекомендацій і застережень, оберегів і запобіжних заходів у побуті, господарстві й обрядовості села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.
11. Традиційна народна мораль, норми етики і звичаєвого права села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.
12. Традиційний народний мовний етикет у побуті та обрядовості села N в етнолінгвістичному аспекті.
13. Легенди, перекази, повір'я, прикмети і звичаї, пов'язані з житлом, хлібом і деякими предметами побуту, села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.
14. Легенди, перекази, повір'я, прикмети і звичаї, пов'язані з часом, простором і деякими явищами природи, села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.
15. Легенди, перекази, повір'я, прикмети і звичаї, пов'язані з вірою в потойбічне життя, села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.
16. Демонологія села N та її номінація в етнолінгвістичному аспекті.
17. Народна медицина і лікувальна магія села N та їх номінація в етнолінгвістичному аспекті.

* Перелік тем взято із посібника: Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики : навч. посіб. / Валентина Конобродська. – Житомир, 2003. – С. 52.

УДК 811.161.2'282.2
ББК 81.2 Ук - 923
А 43

Актуальні проблеми української етнолінгвістики : методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.030505 – українська мова та література / уклад. М. В. Бігусяк. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського нац. ун-ту, 2011. – 16 с.

В авторській редакції